ADAHOONLIGII

THE NAVAHO LANGUAGE MONTHLY

VOL. 2 NO. 3

WINDOW ROCK, ARIZONA

JANUARY 1, 1947

'AHKEAH HONEESNÁ 'ÁKO BÉÉSH BĄĄH DAH NAAZ NILÍGÍÍ YÁ DAH NÁNÍDAAHÍ SILĮĮ'!!

Níłch'its'ósí ńdízídęę bighi' Naabeehó binant'a'í béésh bąąh dah naaznilígíí yá dah nánídaahii dooleeł biniighé Sam 'Ahkeah dóó Chéé Dodge diné naaltsoos bá 'adayiiznil. Sam 'Ahkeah naaltsoos dįįdi miil dóó ba'aan naakidi neeznádiin bá 'aníídee'. Chee Dodge t'éiyá naaltsoos naakidi miil dóó ba'aan naakidi neeznádiin bá 'aníídee'.

Sam Ahkeah k'ad naanishtsoh haa' deet'á, 'éi hoł bééhózin. Sam Ahkeah t'éiyá Naat'áanii Néézdéé' naaghá dóó k'ad 'ashdladiin binááhai lá jiní. Fort Lewis Colorado hoolghéedi 'ííłta' dóó Naat'áanii Néezgi dó' 'ííłta' jiní. 'Ólta' yits'áníyáá dóó Colorado bighi' 'akał bistłee'ii ła' yá naalnishgo tseebíí nááhai jiní. 'Áádóó Gad Deelzha hoolghéedi (Mesa Verde) nináánálnishgo tseebííts'áadah nínáánááhai jiní. Bilagáana bitahjí t'éiyá 'aghá naagháá nt'éé' jiní, 'áko ndi t'áadoo bidine'é yóó' 'iidíí'áa da. Bilagáana bitaajigháago t'áadoo le'é bíhojiił'á'áa shíí bee Naabeehó dine'é bee bide'ádahoot'éhígíí binjilnishgo díkwíí shíí ńdoohah. Naabeehó dine'é t'óó 'ahayóí haa dadzólí dóó shíí naat'áanii 'ídlíjgi hwééhodooziił. T'áá bí 'áníigo t'éiyá t'áá 'ii' shéłjaa'ígi bee shidine'é bá ndeeshnish ní jiní.

NAHASDZAAN NAALTSOOS BIKAA' BE'ELYAA

'Anaa' baa na'aldeeh yéedáá' nihe'ena'í danlíinii ha'át'ííshíí "rocket" deiłníigo doo deighánígóó nahashkáá' ńdadijahgo 'ádayiilaa lá jiní. 'Éí bee'eldooh biko' yii' hééł 'áńdayiil'iihgo yee 'ádanihi'niiłdiid ńt'éé' lá jiní. 'Áko 'éí bits'áá' bénálkáá' dóó k'ad náánáłahgo choo'íigo 'ályaa jiní. K'ad t'éiyá bee 'ak'inda'a'nilí (camera) biih nát'áahgo deigo dadildon jiní. Deigo hastádiin dóó ba'aan 'ashdladi tsin sitáágóó 'ánálgho'go 'áádéé' nahasdzáán naaltsoos yik'i niyiinííł jiní.

NAABEEHO ŁA' TIDIILYAA JINI

Chidí naaki hoł 'ahídeezgohgo biniinaa Tséhootsooídi 'azee'ál'ínídi Luke Taija dóó Henry Joseph joolghéhígíí jizké jiní. Hó hachidí yígíí chidí nda'aghéhígíí ła' yídeezgoh jiní.

Venezuela bikáa'gi k'asdáá' 'ałníí bíighahgo tsin bikáá' yíl'á.

TSASK'EH BA HOOGHAN DIILTLA

Hayííłkáago Atlanta Georgia hoolghéedi tsásk'eh bá hooghan nt'éé' diiltła lá jiní. 'Éí Bilagáana t'ááłáhádi neeznádiin dóó ba'aan dííts'áadah yilt'éego nabistseed dóó neeznádiin yilt'éego t'éiyá t'óó tídadiilyaa lá jiní. T'áá

Díí kwii be'elyaaígíí t'éiyá 'Ahéhéshíihdi 'Ólta'ági 'áhoot'é. Kwii t'áá 'áłaji' shí nahalin. 'Áłchíní doo da'ółta' dago kwii hodootł'izhtahgóó ndaanée łeh. (Ph. courtesy Sherman Inst.)

NAABEEHO ŁA' DIYOGI YEE HONEESNA

Hoozdo hoolghéedi Arizona State Fair baa na'aldeeh yéedáá' Naabeehó 'asdzání Mabel Burnside Myers gholghéé léi' diyogí ch'il bee da'iiltsxóhígíí bee 'ályaago yee honeesná jiní. Mabel Myers t'éiyá Naat'áanii Néezdi 'ólta'ági diyogí 'ál'íigi bíhoo'aah jiní. Diyogí ts'ídá 'agháadi 'ánoolinígíí dó' yee honeesná jiní.

CHEE DODGE DAATSAAH

Chee Dodge t'áá yéigo daatsaahgo haashíí nízah nihoolzhiizh k'ad Lók'aah Nteel hoolghéhédi. Ch'óóshdáádáá t'áá 'íighisíí yéigo daatsaah nt'éé', k'ad t'éiyá t'óó ts'ííd násdlíí' jiní. K'ad shíí t'áadoo hodina'í doo haah tééhgóó ndizhdoo'nah t'óó 'ílíigo baa ntsáhákees.

HAPPY NEW YEAR!

'íídą́ą́' ła' hadádahodeezk'ą́ą́' lágo 'índa kọ'ígíí hadazdees'íí' jiní. Ła' t'áá 'ákóne' dazhdíílid dóó ła' t'éiyá tséso'déé' hadah dahidiijée'go dazhneezná jíní. Ła' tł'óół 'ádayiilaago yee hadah dahideeshch'áál ńt'éé' níyolgo biniinaa t'óó hadah 'ahizhneezdee' jiní. Ła' 'áníigo t'éiyá ch'éénísdzid nt'éé' diné hadah 'ahinidéehgo yiiłtsą́ ní jiní. 'Éí shí́í be'esdzáán yił naa'aashgo dóó t'óó bééhádzidgo nihee honiigaii lá ní jiní. T'óó nihitsiiji' bik'í'deediz dóó "fan" deiłníigo níłch'i 'ádeił'ínígíí haiigiz ní jiní. Diné ko' deiniłtsésígíí ła' 'áníigo t'éiyá 'asdzání ła' tséso'déé' ba'áłchíní naaki hadah 'ayiistł'ííd dóó yikéé' hadah yaaltáalgo yiiłtsą́ ní jiní.

Diné ła' 'at'ééd 'ííłní jiní, ''Haa'í yee' t'ááłáhádi ch'ínáádiníldlóóh,'' ní jiní. 'Áádóó ch'ínáázhdeeldlo', jiní. ''T'áá la' 'aaníí ch'éédíldlohgo dlóó' nahonílin,'' ní jiní dinéhée.

'Ałk'idą́ą' naadiin 'ashdladi miil nááhaiídą́ą' daats'í náhookos biyaají chíį́h yee 'adilohii daditł'ooígíí dahólǫ́ǫ nt'ę́ę' lá jiní K'ad t'eiyá dahoneezdogóó t'eiyá chíį́h yee 'adilohii dahólǫ́, ndi 'ałk'idą́ą' t'eiyá dahoneezk'azgóó chį́į́h yee 'adilohii daditł'ooígíí dahólǫ́ǫ nt'ę́ę' lá jiní. Náhookos biyaadi kéyah Siber-

chííh yee 'adilohii daditł'ooígíí dahólóó góó t'éiyá chííh yee 'adilohii dahóló, nd yee 'adilohii daditł'ooígíí dahólóó ńt'éé ia gholghéego ła' si'á. 'Áadi 'ayóo deesk'aaz dóó t'áá 'áłaji' yas dóó tin hóló jiní. 'Ayóo deesk'aazgo biniinaa díí yasígíí doo 'ałtso nínádaalghiih da jiní. 'Ałk'idáá' diné Siberia hoolghéhédi kéédahat'ínígíí chíí yee 'adilohii 'adee' nahalingo bíchííh dóó dadeez'áhígíí diné China hoolghéhégi kéédahat'ínígíí yich'i ndayiiłniih nt'éé' jiní. 'Áko díí háádéé' lá 'ádeił'íí lá hwiinidzin nt'éé'. K'ad t'éiyá nihił béédahoozin. Jó 'éí díí 'ałk'idáá' náhookos biyaadi chííh yee 'adilohii dahólónée yas biyaadi t'ah naazhjéé' lá Siberia hoolghéedi. Jó 'éí chííh yee 'adilohii yée háádayii'níiłgo

yits'áádóó 'ádeił'íí lá jiní.

T'ááłáhádi neeznádiindi miil nááhaiídą́ą' daats'í díí chį́įh yee 'adilohii yée bik'idaadzaaz ńt'éé' lá jiní. T'áadoo le'é hoozk'az góne' naaznilii doo diłdzid da. Díí chíjh yee 'adilohii yéę daasdlíi daats'í lá jiní, 'áko t'áá 'áaji bik'ideichxííl lá, 'áko ndi hoozk'azígíí beego t'ah doo dadildzid da lá jiní. Díí chíth yee 'adilohii yée háádajii'níít dóó ńdajiłhįįhgo t'ah bitsį' daalchíi' dóó dadit'ódí lá jiní, 'azhá 'ákónéeláá' béédááhai ndi. Díí 'atsį'ígíí łééchąą'í deiyą́ jiní k'ad Siberiadi. Diné 'áadi kéédahat'ínígíí ła' díí chííh yee 'adilohii bitsi'ée dayííyáá', ndi k'asdáá' ndabistseed jiní. K'ad t'éiyá náhookos biyaadi díí chííh yee 'adilohii yée doo łá'í ndi naagháa da jiní. Hádą́ą' shíį́ t'áá 'ádaasdjid ńt'ęę' lá jiní. Jó 'éí bąąh diné 'áadi kéédahat'ínígíí chííh yee 'adilohii doo yaa dahalne' da, dóó doo bił béédahózin da ńt'ę́ę' lá jiní.

NAALGHEHE YA NAAZDAHI NA'NIZHOOZHIDI 'AŁAH SILIJ

Naalghéhé yá naazdáhí Na'nízhoozhídi 'áłah silíi'go Naabeehó ko' na'ałbąąsii bitiin yąąh ndaashnishéę k'ad doo ndaalnishígíí bich'i' nda'iilghée dooleeł biniighé bíká 'adiijah daaníigo yee ndahaz'á jiní.

Naabeehó 'ashdladi miil yilt'éego daats'í 'ashdla' ńdeezidji' bich'i,' nda-'iilghéego bá haz'áá lá daaní jiní. Jó 'éí t'ááláhádi damíigo ná'ádléehji' neeznáá béeso bich'i ndahalghée dooleel sha'shin daaní jiní. Díí ni'iilghéhé hazhó'ó nihil béédahoozingo Naabeehó bil ńdahodiilnih daaní jiní.

'Áádóó Naabeehó 'ałdó' k'ad t'óó 'ąąh nda'iinííł daazlíí' daaní jiní.

United States bighi' 'Indins kéédahat'ínígíí Naabeehó dine'é t'éiyá 'aghá lą'í doo da'ííłta' da.

'INDINS 'ATAH NAALTSOOS 'ADAYIINIŁIGII

Indins naaltsoos 'adayiinílígíí Na'nízhoozhídi baa náhódóot'jjł ho'doo'niid ńt'ę́ę'. Naabeehó tált'éego 'éí naaltsoos 'atah 'ahi'níłígíí bich'j' baa hóchį' go biniinaa yee naaltsoos yah 'adeiz'ah ńt'éé'. Díí Naabeehó danlínígíí t'éiyá William Lynn Lewis dóó Jesse J. Simplicio dóó Watson Gibson daolghé jiní. Na'nízhoozhí yinaagi kéédahat'í jiní. Na'nízhoozhídi nihá baa náhódóot'įįł daaníí ńt'éé' jiní. Ndi t'áadoo há baa hwiinísť jid da jiní. Háálá doo Yootó bináhásdzooígíí bighi' kééhojit'íj dago biniinaa dóó Na'nízhoozhídi 'aa hwiinit'íjgo haz'ánígíí Naabeehó bináhásdzo bighi' kééhojit'íjgo doo nihídadéét'i' da daaní jiní. 'Áko ndi t'áá haa'ída náánáłahgo bee naaltsoos yah 'anáádoot'ał sha'shin jiní.

NIHI DAATS'I ŁA' 'ATSA NIHITS'ĄĄ' DAH DIILGHOD

Na'nízhoozhídi kin niit'aagóó ła' joogááł ńt'ęę' 'atsá hálák'eet'a' jiní. Díí 'atsáhígíí doo náldzid da lá jiní dóó tsin bijáád bíniistł'ǫ́ǫ lá jiní. Bijáád k'é'éltọ'go háí shịį tsin yíiniistł'ǫ́ǫ lá jiní. Díí 'atsáhą́ą t'éiyá John Kirk binaalghe'é bá hooghanígi t'ah baa 'áháyą́ągo sidá jiní.

DINE ŁA' BIK'IDAJISKAA'

Naabeehó ła' Charles Hill gholghéego bíhoohya'go hadazhnitáá nt'éé' bik'ídadziskáá' jiní. Benny Arviso dóó Diné Chilí Bighe' 'éí n'dziskáa'go diné náázhdiiłtí jiní. Díí hastiinée 'Ahideelk'id hoolghéegi na'akaigi bíínááł dóó dah náiidzáago hadah ch'ééyáá lá jiní. Dí'ájí bídahojisáahgo 'índa hadazhneeztáá' jiní. Díí hastiinée t'éiyá Be'ek'id Hóteelí hoolghéedóó naagháá nt'éé' jiní.

YE'IINEEZII

K'ad 'índa t'áadoo yéigo 'i'niiháhí Yé'ijneezii 'azlíí' Naasht'ézhídi. 'Éí shíí Nítch'its'ósí hdízídígíí naadiin hastáágóó yoołkáałgo hahóóyá. Yé'iineezii ła' deezgo' jiní. Naasht'ézhí 'ádaaníigo Yé'iineezii ła' digohgo doo yá'át'éeh da daaní jiní. 'Áko 'éí bąą Naasht'ézhí hastóí ndahałáhígíí diné dabinátéę yitaa da'ałtsxas łeh jiní. 'Ákódzaago biniinaa dahanáłéę t'óó 'ahayóí ndazhneezhcháá' jiní.

BEEHAZ'AANII 'ANIID 'ANANALYAAIGII

Tsosts'idiin dóó ba'aan tseebíí nááhaiídáá' Naabeehó dóó Wááshindoon bił 'ahada'deest'ánéedáá' Naabeehó bikéyah bikáa'gi 'ólta'go 'ádahodoolnííł ho'doo'niid ni'. 'Áłchíní tádiin yilt'éego shónáoot'eehgo bá'ólta'í ła' bá shónáoot'eeh dooleeł ho'doo'niid. Wááshindoondéé''ólta' Naabeehó bee bá ha'oodzí'ée doo bik'ehgóó 'áhánéeh dago biniinaa Naabeehó dine'é yaa saad dahółóogo kóó hoolzhish. 'Ólta' nihaa deet'ánée doo be'elnéeh dago biniinaa dííshjįįgóó Naabeehó t'óó 'ahayóí ti'dahoonííh dóó Naabeehó t'áá yíl'áá ńt'éé' bee bich'j' 'anáhóót'i'ii doo ła' dayóle' 'át'ée da.

K'ad t'éiyá Wááshindoondi beehaz'áanii 'ádeił'įįgo dah naháaztánigií Bilagáana ła''Indins t'áadoo le'é Wááshindoon nihaa ńdeididoo'ááł danízinigií yá yaa ńdadóot'įįł biniighé ndeidoonił.

Tsosts'idiin dóó ba'aan tseebíí nááhaiídáá' dóó ghóshdéé' 'ólta' biniighé Wááshindoondéé' béeso ch'íhidínóodah ho'doo'niidgo bee nihoot'ánée k'ad t'áá 'át'é Wááshindoon bíńdajókeedígi le' 'áhoodzaa. Jó 'éí Wááshindoondéé' 'íhoo'aah bee nihidi'néét'aa' yéegi nihá niná'doolghééł.

Díí nihá niná doolghéet ha niigo béeso ghókeedígíí 'ashdla' nááhááh t'áá bich'į'go t'éiyá ła' doonííł. 'Ashdla' nááhai dóó nóghohji' t'éiyá t'áadoo le'é náť á á hdaghókeedgo bee nihooť ánígíí doo 'ílíį da dooleeł 'éí bąą. Naabeehó dine'é lą'í Wááshindoon 'íhoo'aah yee nihiníí'áa'ígi yik'é nihich'į' niná'doodlééł danízin. Díí béeso nihá ninálghéhígíí díkwíidi miil ntsaaígíí shíį bíighah; jó 'éí shóozt'e'go bee Naabeehó dine'é lą'ígo haz'á bá ła' dadoonííł. Jó 'éí t'áá k'ad Naabeehó t'áá yíl'áá ńt'éé' yaa nídaat'įįgo t'ėiyá t'áadoo 'ashdla' náháhí ła' dooniił. 'Ashdla' nááhai dóó nóghohji' t'éiyá Wááshindoon doo nihá yiyíists'áa' da dooleeł. Díí t'áá 'ánółtso baa ntsídaahkees, 'áko nihinant'a'í béésh bąąh dah naaznilígíí 'ádoolníiłgi yaa ńdadóot'įįł.

Ła' chidí naat'a'í hoł yit'ah ńt'ę́ę' hats'ą́ą' niiltła jiní. 'Áko hadah yajiiltáal jiní. Hadahjoolch'ął ńt'ę́ę' 'asdzání ła' deigo yitłishgo jiiłtsą́ jiní. ''Héí! Chidí naat'a'íísh ła' hadah yilts'iłgo yiniłtsą́?'' bijiní jiní. ''Doo yiiłtsą́ą da, nishą', doósh béésh bii' kǫ'í ła' deigo yilts'iłgo yiniłtsą́ą da?'' hałní jiní 'asdzání yę́ę. ('Éí béésh bii' kǫ'í tókǫ'í bee dadiltłi'ígíí bił deesdǫohgo 'áníí lá jiní.)

t'ézhí hastóí ndahałáhígíí diné dabináłéę yitaa da'ałtsxas łeh jiní. 'Ákódzaago gholghéhígíí t'éiyá 'agháago 'áníłtso biniinaa dahanáłée t'óó 'ahayóí ndazhneezhcháá' jiní. Jó 'éí k'asdáá' hastáadi tsin sitáágóó deigo 'áníłnééz jiní.

ADAHOONIŁIGII

Published on the first of each month at the United States Indian School, Phoenix, Arizona.

Address all letters to The Editor, 'ADAHOONIŁIGII, Education Office, Navajo Service, Window Rock, Arizona.

Subscripton rate: \$0.50 per year. Make all checks and money orders payable to The Treasurer of The United PHIS 1 1 47 1100

Robert W. Young ......Editor William Morgan ......Translator

T'áadoo le'é Indins yaa saad dahółóonii yaa deinít'í biniighé bits'á'nilígíí: T'áá 'ániidígo Wááshindoondi beehaz'áanii 'ádeił'įįgo dah naháaztánigii 'áłah náánásdlíj'go Wááshindoondi 'alą́ąji' naat'áanii nilínígíí Bilagáana ła' yits'éinínil 'áko 'Indins danlíinii t'áadoo le'é Wááshindoon nihaa néididoo'ááł doodaii' bik'é nihich'j' n'doolghééł danízinígíí yá yaa ńdadóot'jįł yiniighé.

Wááshindoondi beehaz'áanii 'ádeil'ijgo dah naháaztánígií (79th Congress) beehaz'áanii 'ádayiilaa. Jó 'éí Public Law No. 726 gholghé. Díí beehaz'áanii 'ályaaígíí 'áníigo t'éiyá Indins t'áadoo le'é Wááshindoon yínídayókeedii yá yaa ńdaat'íį dooleełígíí bits'ádoo'nił ní, dóó díí bits'á'nilígíí binaanish nidaazt'i' dooleełgi yaa halne'. Díí beehaz'áanii naaltsoos bikáá' sinilígíí ła' shóideesht'eeł danohsingo Tségháhoodzáníji naaťáanii bich'į naaltsoos 'ádaahte'

Díí naaltsoosígíí doo bik'izh'dootą́ą' 'át'éégóó bik'e'eshchį. 'Éí bạg díí 'agháadi 'ádaat'éhígíí 'éiyá t'áá Naabeehók'ehjí bik'e'eshchíjgo bee nihił hane'. Jó 'éí k'ad kwii bik'e'eshchį beehaz'áanii 'ályaaígíí.

'Indins danlíinii t'áadoo le'é Wááshindoon yíńdayókeedígíí díí Bilagáana bits'á'nilígíí yee yił dahalne' dooleeł. Jó 'éí t'ah nahdéé' beehaz'áanii 'ádaalyaa yęę t'éiyá dóó Wááshindoon 'alą́ąji' naat'áanii nlínígíí yee haadzíi'go t'éiyá 'ałdó'. Dóó t'áadoo le'é beehaz'áanii doo dabikáa' da ndi nát'áá' Wááshindoon bináóókeed bihónéedzáanii dó' ndeiłkaah dóó yá yaa ńdaat'jį dooleeł.

Díí 'Indins t'áadoo le'é ńdayókeedgo yá yaa ńdaat'ínígíí nii'nil dóó bik'iji' t aadoo le'é hanáádahat'éhígíí t'éiyá doo yaa ńdaat'įį da dooleeł.

Díí 'Indins t'áadoo le'é yá yaa ndaàt'íįgo bits'á'nilígíí 'éiyá tált'ée dooleeł. Ła' Chief Commissioner bi'di'níi go 'índa baa dahwiinít'íi dooleeł. dooleeł; 'éí ts'ídá 'aląąji' bíhólnííh, 'áádóó naaki Associate Commisioners bi'- t'áadoo le'é nihá baa náhódóot'jjł daní-

leeł. Díí tájílt'éego jiznilígíí 'éiyá Wáá-(President) t'áá bí niidoonił dóó beehaz-'áanii 'ádeił'ínígíí yee lá da'dooleeł dóó nináháháahji' neeznáadi miil béeso hach'į' ndahalghée dooleeł. Díí bits'áho'dee'nilígíí nizhdilt'éego góoldi 'agháadi 'át'éii (United States Supreme Court) t'áadoo le'é yá yaa yinít'íinii bee naaltsoos dah jooltsosígíí jílíjgo t'éiyá doo-

Díí bits'áho'dee'nilígíí honganish biniighé bits'áho'dee'nilígíí t'éiyá bidazhdiilkaal dooleeł dóó ła' hanaanishígíí bits'ázníyáá dóó bik'iji' naaki nááhááh t'áá bich'i'gi t'áadoo le'é 'Indins doo bá baa nínáázhdóot'jjł da.

Díí tájílt'éego bits'áho'dee'nilígíí ndilt'éego t'áadoo le'é baa náhódóot'jjłii t'áá baa náhódóot'įįł níigo yee 'ałkéé niní azhgo 'éiyá baa hwiinít' jį dooleeł

Díí bits'á'nilígíí t'éiyá Wááshindoondi naaltsoos bá 'ál'íį dooleeł.

Díí bits'á'nilígíí binaanish ndaat'i' góó t'áá 'altso naaltsoos bikáa'go bee si'áa dooleeł, 'áko díí naaltsoos t'áá dínéesh'jjt danízinígíí deinít'jj dooleet.

'Indins 'ał'aa dine'é danlíinii dah naazhjaa'góó bidine'é ła' yits'áńdei'niłgo t'áadoo le'é nihá baa náhódóot'jjł danízinii díí Bilagáana bits'á'nilgo dah naháaztánígíí yee yił dahalne' dooleeł. Naabeehó dine'égi 'át'éego binant'a'í béésh bąąh dah naaznilígíí dahólóʻogo t'éiyá t'áá 'éí bá yił dahalne' dooleeł.

Shíídą́ą' Bini'ant'ą́ą́ts'ósí ńdízídę́ę bighi' dóó hahool'áago ńléí 'ashdla' nááhaiji' díí Bilagáana t'áadoo le'é 'Indins yá yaa ńdaat'ínígíí binaanish da'ílíi dooleeł. Kodóó 'ashdla' nááhaiji łahgo haz'ą t'áadoo há baa hwiiníst'jjd dago háadida doo há baa náhódóot'įįł da, háálá díí 'Indins t'áadoo le'é bá baa hwiinít'íjgo beehaz'áanii 'ályaaígíí doo 'ílíj da dooleeł.

Díí bits'á'nilígíí t'áá hahí 'ał'aa dine'é 'Indins danlínígíí binant'a'í dah naazdáágóó díí beehaz'áanii yígíí yee naaltsoos 'ádeidoolííł; jó 'éí 'Alaska hoolghéedi 'ałdó' ła' 'Indins kéédahat'í, 'éí dó' ła' bich'j' 'ádadoolnííł. 'Indins binant'a'í danlínígíí díí beehaz'áanii 'ályaaígíí baa dahołne' bidi'doo'niił. Díí Bilagáana bits'á'nilgo Wááshindoondi dah naháaztánígíí t'éiyá t'áadoo le'é baa náhódóot'įįłii naaltsoos bikáá' hazhó'ó baa dahane' bił yah 'adajiinííł dooleeł. Díí bits'á'nilígíí bá hada'asíidii ła' 'ádeidoolííł, 'áko 'éí baa ńdahódóot'jįłii hazhó'ó ndeiłkaah dooleeł. Díí ndeiłkaahgo t'áá 'át'éegi 'ałtso bił nibéédahwiizjihgo nát'áá' yaa ndahalne'-

'Ał'ąą dine'é 'Indins danlínígíí di'níigo boólta' dooleeł. 'Éí t'éiyá t'óó zinígíí t'áá bí gha'diit'aahii 'ádeile' doo-

'áká 'anáhi'nilchééh biniighé jiznil doo-|leeł. Gha'diit'aahii bich'j' ndoolghéełii dó' t'áá hó bee 'ahadazhdi'doot'ááł, shindoondi 'alą́ąji' naat'áanii nlínígíí doodaii' Bilagáana bits'á'nilii Wááshindoondi dah naháaztánígíí há yee hadahadziih dooleeł.

Baa hwiinít'íinii hazhó'ó naaskáá' dóó bik'iji' díí Bilagáana bits'á'nilígíí naaltsoos yikáá' 'ádeidoolííł dóó yaa ńdahodoolnih. Jó 'éí bá niná'ílghéii 'ákwíí béeso bá niná'doolghééł jiníigo dóó 'ákwíí béeso 'éí bihididoodzoh jiníigo naaltsoos bee 'anízhdoo'ał.

Díí baa hwiinít'ínígíí Wááshindoondi hazhó'ó baa náhást'ijdgo díí bits'á'nilgo dah naháaztánígíí bá niná'ílghéii yił náhodoolnih. Baa hwiinít'íinii Wááshindoondéé' bik'é ninálghéhígíí doo hoł 'ádaaníi dago bee hwéé'ílnii' dóó táá' ńdízííd t'áá bich'į'gi góoldi góne' naaltsoos bee yah 'ańdazhdoo'ał. 'Áádóó há baa náhwiiníst'jjdgo bee ninááhoot'ánígíí 'índa doo łahgo 'áńdoolníił da.

Baa dahwiinít'íinii ndaaskáá' dóó bee hasht'e' ntsída'iiskéezgo díí tájílt'éego bits'áho'dee'nilígíí Wááshindoon di beehaz'áanii 'ádeił'į́jgo dah naháaztánígíí yił ńdahodoolnih.

Díí t'áadoo le'é baa ńdahat'ínígíí ałtso hasht'eidzaa dóó bik'é niná'ílyáago háadida hool'áágóó t'áá 'éí doo hanáádoot'ih da.

Díí 'Indins t'áadoo le'é shaa ńdidoot'ááł doodaii' bik'é nihich'i' niná'doolghééł daaníigo bá baa hwiinít'íj dooleeł biniighé beehaz'áanii 'ályaaíaíí 1946 náháháa bighi' bini'ant'ááts'ósí ńdízídígíí tááts'áadahgóó yoołkáałgo beehaz'áanii 'ályaa. Díí beehaz'áanii 'ályaa dóó 'ashdla' nááhaiji' 'ílíౖi dooleeł.

'India hoolghéedi tsídii ła' bit'oh 'ayóí 'áníłtsogo 'ádeił'į jiní. ' Díí 'at'ohígíí bii' ndahwiisdzá dóó bii' chadahałheeł jiní. Ch'osh biko'ii ndaat'a'ígíí yił dahidideełgo bit'oh bighi' góne' bee nida'deezdíin łeh jiní.

'Ałk'idą́ą' łį́į' koʻ na'ałbaasii ndeidzííz ńt'éé' jiní.

Shoh!! She'abání yée!

KWII NIHÍZHI' HÁDADÓH'ĮĮ'! BÉÉSH ŃT'I' DAATS'Í ŁA' T'AH BÉESO BĄĄH HADASOOŁ'ÁAGO 'ÁT'É

							•
J. Routzen	•	SSA 525 34 0648	\$ 70.24	C. N Boy		SSA 722 16 8635 SSA 720 07 2944	7.33 10.51
J. Willie		SSA 525 48 7920 SSA 525 30 7023	7.41 2.86	B. Jim J. John		SSA 720 07 2744 SSA 722 18 2807	6.81
F. Y. Begay B. Begay		SSA 525 30 7046	8.60	K. Jeffy		SSA 725 16 8141	9.08
K. Moustache		SSA 525 42 8846	4.83	K. L. Nih	•	SSA 722 18 0467	8.45
J. Charles		SSA 525 40 8009	43.52	N. Bitney J. Tisesosie		SSA 999 99 4203 SSA 525 34 4297	16.52 15.58
C. Blackmountain		SSA 527 26 5550 SSA 527 20 8535	29.53 34.39	L. Peacock		SSA 527 24 9500	1.06
J. Denny T. Tsosie		SSA 527 32 0760	29.90	H. Yazzie		SSA 525 34 4833	3.58
C. F. Attson		SSA 527 20 1035	13.29	J. E. Belcher		SSA 416 14 0995	1.00 7.68
J. H. Brown		SSA 527 32 0644	10.48 4.10	S. Evan T. Joe		SSA 525 42 6116 SSA 525 40 5604	7.54
K. Tsosie K. B. Grayeye		SSA 999 99 4104 SSA 725 01 5721	7.96	J. Ryad		SSA 999 99 4207	11.13
C. Lee	,	SSA 999 99 4107	8.68	P. Yazzie		SSA 525 40 5604	28.94
H. Tabaha	,	SSA 525 46 5233	8.09 48.07	M. Crosby		SSA 527 28 8918 SSA 527 28 7688	28.71 17.19
J. Laughing		SSA 525 34 3172 SSA 525 34 2840	51.32	G. Chee E. D. Nez		SSA 720 07 6655	32.24
R. Mollahan C. Smith		SSA 722 16 7403	6.41	A. Begay		SSA 525 52 1857	31.22
M. Tom		SSA 525 52 1881	34.77	B. Fuson		SSA 527 22 9254 SSA 527 24 9973	34.25 23.26
J. Atson		SSA 525 34 9362 SSA 725 16 8316	1.69 22.10	B. Dixon S. D. Clark		SSA 999 99 3824	17.23
F. Begay H. Begay		SSA 525 34 9543	1.92	W. Nezzie	•	SSA 720 07 2322	29.66
H. Moore		SSA 525 52 8626	9.08	C. Bitsai		SSA 527 22 9465	67. 66
D. Lincoln		SSA 525 34 2078	9.83	S. C. Yazzie H. Varner		SSA 525 42 5282 SSA 219 14 0837	5.96 1.00
K. G. Wartz R. Benally		SSA 720 07 6990 SSA 527 24 8784	4.46 13.29	H. John		SSA 525 30 8467	62.93
T. Cornfield		SSA 525 34 3846	16.12	J. J. Begay		SSA 527 26 4710	28.06
L. Yazzie		SSA 525 34 1415	16.44	H. Yazzie	7	SSA 525 42 4903 SSA 525 42 2054	14.53 37.00
L. McCabe		SSA 722 18 2813 SSA 999 99 4267	16.22 16.22	J. Yazzie J. Navajo		SSA 527 16 3287	1.70
M. Cahoe N. Begay		SSA 527 28 8285	17.75	W. Tsosie		SSA 999 99 4327	10.70
C. Deerhunter		SSA 720 07 6300	12.99	W. Chee		SSA 999 99 4394	13.98 9.14
F. Begay		SSA 527 24 8486 SSA 527 22 9665	21.42 18.82	T. Mitchell H. Nez		SSA 527 22 9380 SSA 725 16 0703	39.45
B. Beya J. Begay		SSA 526 32 8273	10.92	H. Old		SSA 526 32 7978	1.54
A. Blackgoat		SSA 527 12 0990	9.43	C. Bitsai		SSA 527 22 9465	31.87
N. Begay		SSA 527 20 9148	3.72	H. F. James	,	SSA 711 14 5400 SSA 527 24 9703	77.54 5.73
J. Thompson B. Bahe		SSA 527 28 8282 SSA 527 28 8266	25.60 4.73	B. Lee C. Begay		SSA 711 12 9142	57.24
C. Begay	>	SSA 527 2 28969	5.57	A. Lee		SSA 527 26 4664	5.73
K. Yazzie		SSA 999 99 4091	5.92	A. Saunders		SSA 525 30 7339 SSA 722 16 6920	3.58 2.92
H. Scott		SSA 527 22 9023 SSA 527 28 7828	5.59 4.68	K. Tsinnie J. Steven		SSA 525 40 8654	16.09
H. Begay K. Yazzie		SSA 527 28 9075	11.87	B. Earl		SSA 525 34 2206	14.93
A. Singer		SSA 527 22 9973	5.85	B. Billie		SSA 525 48 6550 SSA 725 16 8964	15.57 11.57
S. Singer		SSA 720 07 2957 SSA 525 24 9490	3.50 12.77	B. Billie J. Goldtooth		SSA 526 16 8221	3,1.43
Jumbo K. Glasses		SSA 720 07 3056	20.77	J. Mance		SSA 525 42 6250	16.56
J. R. Begay		SSA 526 34 7092	11.46	B. Brown		SSA 525 40 6466	2.70
H. Binalli		SSA 527 22 8687	1.43 12.24	N. Tsosie S. Dick		SSA 527 22 8276 SSA 527 14 1307	6.65 43.67
B. Friday D. Yazzie		SSA 527 24 9180 SSA 527 20 9486	1.63	B. Hubbel		SSA 527 28 8296	15.77
E. Daw		SSA 527 26 4215	2.16	F. Begay		SSA 527 20 9271	2.70
H. Gaddy		SSA 720 07 2253	10.82	W. C. Barker		SSA 561 32 9360 SSA 526 14 4457	5.26 9.13
T. Begay		SSA 526 32 8128 SSA 525 42 5053	6.38 38.93	C. Francis J. Saunders		SSA 725 16 8932	10.63
R. Okee L. Judy		SSA 526 34 5064	19.28	H. Begay		SSA 999 99 4339	5.99
G. Mitchell		SSA 527 22 9920	9.26	F. Bahe		SSA 999 99 4340 SSA 722 16 7384	6.69 6.08
A. Tabaha		SSA 722 18 0222 SSA 720 07 3103	3.57 15.28	A. Saunders F. Saunders		SSA 722 16 7385	9.64
K. Yazzie B. Badoni		SSA 722 24 9933	15.18	A. Saunders	*	SSA 525 30 7339	10.86
N. L. John		SSA 722 18 0354	5.49	E. Begay		SSA 720 07 1547	5.88
H. Lameman		SSA 722 18 0462 SSA 725 01 0146	2.14 20.31	H. Nez A. Sosea		SSA 725 16 9026 SSA 525 34 6517	16.68
J. Shorty H. Shorty		SSA 725 01 0146 SSA 725 01 0145	10.02			SSA 722 16 7301	2.89
D. Chiley		SSA 722 18 0438	5.40	K: Billy		SSA 725 01 5720	11.98
H. Tso		SSA 722 18 4635 SSA 527 24 9199	,17.90 5.97	D. Bia P. Lee		SSA 527 22 9070 SSA 999 99 4105	6.40 8.42
W. B. Red A. T. Hachee		SSA 722 18 3099	14.89	H. Ascheze		SSA 523 22 0566	8.93
W. B. Boy		SSA 525 34 1404	16.45	K. B. Lewis		SSA 527 28 8882	15.00
T. Lee		SSA 999 99 4026	16.72			SSA 999 99 4095 SSA 527 28 7993	1.65
L. Furhat		SSA 999 99 4027	8.67	B. Begay		JJA JZ/ Z0 /773	13.01

BA'ÁLCHÍNÍ 'AHÉHÉSHÍIHDI NAABEEHO ŁA' DA'ÓŁTA'

Naabeehó bada'áłchíní táadi neeznádiin daats'í yilt'éego 'Ahéhéshįįhdi da'íídóołtah biniighé kọ' na'ałbąąsii bee 'ákộộ 'aheesgí. Dízdiin dóó ba'aan ·'ashdla' yilt'éego 'éí tseebíí yígíí dóó deigo hodees'áago dayółta' lá. Ła doo yéigo da'ííłta'ígíí t'éiyá t'áá sahdii da'ółta'go.

Díí t'áá sahdii da'ółta'ígíí t'éiyá ła' t'áá 'íighisíí t'áadoo da'ííłta'ígíí 'ádaat'į. Díi 'áłchíní t'áá 'ałtso naakits'áadah dóó deigo béédááhaiígíí t'éiyá 'Ahéhéshíjhdi da'ółta'. T'áá yéigo naaltsoos bił béédahózinígíí t'áadoo hodina'í náás deíkáah dooleeł jiní.

T'áá sahdii da'ółta'ígíí bá'ólta' t'áadoo le'é yaa ndookahii bá 'ałkéé' ninéi'niłgo yik'ehgo da'ółta'. Ná'álkadgi dóó ch'iyáán 'ál'įįgi bíhoo'aahígíí dó ła' bá hóló. 'Ashiikéjí t'éiyá t'áadoo le'é tsiniheeshjíí' ndahach'iishgi da bíhoo'aahígíí bá hóló. Naabeehó danlínígíí dó' tált'éego 'áłchíní doo hózhó Bilagáana bizaad bił béédahózinígíí yá 'ata' dahalne' yiniighé 'áadi naakai. 'Áłchíní t'áá bíjík'ehgo nabidi'ntingo t'áadoo hodina'í 'ídahooł'aah.

Da'jółta'í góne' t'éiyá naaltsoos ghólta'gi dóó 'ak'e'elchíigi dóó na'akéé' náháne'go naaltsoos dabiká'ígíí dayółta' dóó nahasdzáán bikáá' 'áhoot'éeai dó' yídahooł'aah. 'A'át'e' bee 'ádaa 'áháyággi dó' yídahooł'aah. 'Índa t'áá hó jizíjgi bee 'ádaa 'áháyánígíí dó' bínidabidi'niltin. Bilagáana bizaad dó' t'áá 'íighisíí bíndabidi'niltin.

'Áłchíní t'áá sahdii da'ółta'ígíí k'ad t'áá 'íídáá' t'áá łáágóó 'ídahooł-'ą́ą́'. Díí 'áłchíní 'ayóo k'édanídzin dóó k'ad yá'át'éehgo Bilagáana bizaad yee yádaałti' daazlí́į'. Ła' 'ałdó' 'ayóo bida'niilk'aii. T'óó 'ólta'gi ndahaaskai yéedáá' ła' doo bił dahats'íi da ńt'éé', 'éí k'ad doo 'ádaat'ée da daazlíí'. 'Áko 'áłchíní t'áá 'ałtso bił yá'ádahoot'ééh dóó yá 'át' éehgo 'atah kéédahat' í. Naabeehó ba'áłchíní 'Ahéhéshíjhdi da'ółta' ígíí dabízhánee' dóó shíí yee dah danéet'aah dooleeł.

CHILOCCO HOOLGHEEDI 'OLTA'IGII

Hastádiin dóó ba'aan díí' nááhaídą́ą' Chilocco Oklahoma hoolghéedi 'ól ta' 'áhoolyaa. Ch'óóshdáádáá' t'éiyá t'áá tseebíiji' nihool'áago 'ólta' ńt'éé' 'Indins danlínígíí lạ'í 'ákwii da'ółta' T'ah 'ałk'idídą́ą' t'éiyá New Mexico dóó Arizona bighi'dóó 'Indins danlínígíí la'í dóó t'áá náás hodeeshzhiizhgo naaki-|baa naanish 'ííghą́ą́'. 'Ałk'idą́ą́' Belle. bighi' Bilagáana da'ółta'go t'áadoo le'é k'ad t'áá díkwíí ndaalnish. Háálá ła yídahooł'aahii náánáła' da'ólta'góó 'a- t'óó kónígháníji' ninádaalnish dóó náánáádahakáahgo bá bił da'ólta'ígi 'á- náłahdi naanish yik'ínááhákááh. K'ad t'éego 'ałdó' Chilocco hoolghéegi bída- t'éiyá naanish yée bídin dahóghéé' hazhoo'aahii há daghólta'. 'Áko haa'ída líįį', 'áko ndi 'as'ahgóó ndaalnishii naanáá'íídéeshtah jinízingo Chiloccogi bí-diin 'ashdla'go 'anáádoo'nił jiní.

hojiił'ą'ą́ą há 'íidzoh. Łah Chiloccogi 'áłchíní t'ááłáhádi miil yilt'éego da'ółta' ńt'éé'. K'ad t'éiyá hastáadi neeznádiin yilt'éego da'ółta'. Jó 'éí siláogóó ndaaskaiígíí t'áá bił da'ólta'go 'ákónéeláá'. Siláogóó ndaaskaiígíí neeznádiin dóó ba'aan naadiin 'ashdla' yilt'éego k'ad 'ákwii da'ółta'. Naabeehó 'ashiiké t'éiyá 'ashdla'áadah yilt'éego 'áadi da'ółta' k'ad. Díí siláogóó ndaaskaiígíí t'éiyá Wááshindoondéé' yik'é 'ídahwiidooł'áałgo baa dahideest'ánę́ę yik'ehgo da'ółta'.

Chilocco t'éiyá halgai 'ałníi'gi 'ólta'go 'áhoolghé. Díí 'ólta'ígíí hótsaago kéyah bá si'á. Ch'il t'áá 'ákộộ ńdahahadleehígíí t'éiyá deíl'á. 'Ólta'ídóó kintahji' t'éiyá tsosts'idi tsin sitą. ta'ídóó naakidi tsin sitáagi t'éiyá chidí bitiin. 'Ákónízáadi kin ła' haal'áa ndi t'áadoo hodina'í 'áadi jighááh.

Haigo t'éiyá doo hózhó deesk'aaz Doo lą'í nádzas da dóó łáháda yéigo ńdíłk'as. Naabeehó bikéyah bikáa' gi nináháłtíhígíí bilááh 'át'éego 'áadi dąągo dóó 'aak'eego ninádahałtįį́h. Shį́įgo dóó haigo t'éiyá doo nahałtin da

Oklahoma dóó Kansas dóó Texas dóó Arkansas dahoolghéego ńdahasdzooígíí yighi'dóó ndaakaaígíí t'éiyá bąąhgóó dahóló jiní. Chiloccogi lą'í da'ółta'. Díí 'ólta'ági t'éiyá t'áadoo le'é nínádanilt'íi̯hgo bee da'iinánígíí bídahoo'aah. Chiloccodi 'íídéeshtah jinízingo 'Indin Officedéé' 'áłtsé ha'dit'ááh, 'áko 'índa Tségháhoodzánígi Dr. G. A. Boyce baa jighááh. Siláago 'atah jílíí ńt'ée'go t'éiyá Veterans deijaah jiní. 'Éí yist'éí daalgan dóó daa-Administration deiłnínídęę náhidizíidji' hastą́diin dóó ba'aan 'ashdla' béeso bich'į' ndahalghéego da'ółta'. Díí béesoígíí t'áadoo le'é bee haa dahoninéégóó chodajooł'í biniighé hach'i' ndahalghé. Siláago 'atah daazlí'ée 'íídéeshtah danízinígíí Veterans Administration naaltsoos há hadeidile', 'áádóó Tséaháhoodzánígi Naat'áanii J. M. Stewart gholghéhígíí dó' hadazhdile'ígíí yee lá ni'iiłeeh.

'Anaa' baa na'aldeeh yéedáá' Naa beehó t'óó 'ahayóí ndaalnish ńt'éé'. 'lí-'áadi da'ółta' ńt'éé'. 'Ólta' 'áhoolyaa dą́ą' naanish yits'ánájahgo biniinga ts'áadahji' ni'iiltááh hazlíí́. 'Oklahoma mont hoolghéegi dadeeshnish yée t'éiyá

SHADI'AAH BIYAAGOO DA'DEESDEE'

Ła' 'ólta'di nahasdzáán jooł nahalingo nímazgo dah si'áqgo 'át'é danihi'di'níigo ndanihidi'neestáá'. 'Áko ndi doo ts'ídá nímaz da. 'Ałníí' gónaa 'ałch'į' 'ájiilaa nahalin. Díí nahasdzáánígíí náághisgo 'át'é. Bikáá'jígo náhookǫs dabidii'ní. Biyaajígo t'éiyá shádi'ááh dabidii'ní. Díí t'áá 'ałch'ishjí t'áadoo bikáá' hólónígóó tin dóó yas t'éiyá bikáá' dilkooh. Náhookos dóó shádi'ááh biyaadi 'ádahoot'éhígíí doo ts'ídá bił bééhóziní da. 'Áadi 'ayóo deesk'aaz 'éí t'éiyá bééhózin. Bilagáana díkwíidi shíí ła' 'ákóó ndaaskai, chidí naat'a'í bikáá'déé' naaltsoos yik'i ndayiiznil. T'áá hahí díidi miil jilt'éego shádi'ááh biyaagóó 'adeesdee' jiní. Díí 'ákóó 'adeesdee'ígíí siláago nda'ał'eelígíí binichxó'í t'éiyá bee 'adeesdee' jiní. Jó 'áko siláago nda'ał'eełígíí bi'éé' dóó tsinaa-'eeł dóó chidí naat'a'í haa yit'éego deesk'aazgo yídaneel'ánígíí béédahodoozįįłgo biniighé.

Shádi'ááh biyaadi kéyah 'ayóo 'áhoníłtsogo haz'ą́ągo 'át'é jiní. Díí kéyahígíí United States dóó Europe deiłnínígíí 'ahíi'nilgo bił 'aheeníłtso jiní. Naabeehó bá náhásdzooígíí táadi neeznádiin dóó ba'aan 'ashdladiindi bilááh 'ánáníłtso jiní. 'Áadi dził t'óó 'adahayóí, dóó ła' deigo hastą́ądi tsin naaztą́ą́góó 'ádanildííl jiní. T'áadoo le'é ndanise'ii tsin da dóó ch'il da 'éí 'ádaadin jiní. Ni' hadláád t'éiyá 'áłch' [[dígo dahóló jiní. Ndaaldlooshii dóó tsídii dó' ła' tónteel

Chidí naat'a'í ła' t'áá bíhólníihgi neezdáago nda'ałt'a'ígíí t'áadoo 'asohodoobéézhgóó bich'j' ndahwiidiyoo'naał. 'Éí bąą níłch'i bee dahane'ígíí nideijaah dooleeł jiní.

Pemmican gholghéhígíí 'ałdó' nik'ą́ągo 'óolghé jiní. 'Ałk'idą́ą' 'Indins ndaalzheehgo 'ákót'éego bist'e' dahólóó ńt'éé' jiní. Díí nda'ałt'a'ígíí ła' chidí naat'a'í bił neezdáago doodaii' bił hadaalts'idgo da díí níłch'i bee dahane'ígíí yee nát'áá' ńdahodoolnih, 'áádóó yisdábidi'doot'ish. Chidí naat'a'í bitoo' yee naat'a'ígíí bąąh 'ádįįhgo da 'éiyá ghódahdéé' ła' yich'i' hada'adayiinííł. Chidí naat'a'í k'é'élto'go t'éiyá ghódahdéé' lééchąą'í nda'ashoodígíí t'áá bikéé' nda'alzhoodgo yich'į' hada'adayiinííł, 'áko 'éí yee nináhákáah dooleeł jiní.

Díí shádi'ááh biyaadi t'áadoo le'é chodaoo'íinii ła' hadazhdínóotaał jiní.

Russian dine'é danlínígíí dóó British dine'é danlínígíí dó' ła' 'áadi nihidookah jiní.

Tó yígeed Panama Canal gholghéhígíí Caribbean Sea dóó Pacific Ocean bee bita' ha'naa nihool'á.

LUCILLE BECENTI 'AHÉHÉSHÍIHDI BIL YÁ'ÁHOOT'ÉÉH

Díí t'éiyá 'at'ééd ła' 'Ahéhéshíihdi 'ólta'ádi 'ółta'go 'áádéé' T'iists'óóz Nídeeshgizhji' naaltsoos 'áyiilaa lá, kóníigo:

> Sherman Institute, Riverside, California

Dear Mr. Carrol:

K'adshą' Yá'át'ééh Mr. Carrol.

haash yit'éego kééhót'í?

T'iists'óóz Ndeeshgizhdi haada hoot'é? T'iists'óóz Ńdeeshgizhdi 'ííníshta' ńt'ę́ę́', 'áko 'ákǫ́ǫ́ nízhdódza' nisin ńt'éé'. Ndi k'ad 'éiyá kwii shił yá'áhoot'ééh hazlíí', dóó yá'át'éehgo 'íhoosh-'aah. Díí 'ólta'ígíí t'áá hazhó'ó yá'áhoot'ééh lá.

Kóhoot'éédą́ą' 'áłchíní T'iists'óóz Ńdeeshgizhdi da'ółta'áa ła' kwii ndaakai dóó t'áá 'ałtso yá'át'éehgo ndaakai.

'Adą́ą́dą́ą́' t'éiyá doo da'ííníilta da ńt'éé' háálá 'íídą́ą' diné dahodísingo 'i'íí'á 'éí bąąh. 'Adáádáá' 'ałní'ní'áádóó bik'iji' jooł nihinááł bee ndajizne' T'áá hazhó'ó bíneeshdlíigo shíínááł. Díí tł'éé' 'éiyá nihinááł ch'ídi'yoolkił jiní. Díí ch'é'élkeedígíí t'éiyá "House on 92nd Street" gholghé jiní. T'ah ńt'ệệ lá díí ch'íhidoolkiłígíí 'ayóo bíhoneedlíį łeh nisingo k'ad baa ntséskees.

T'áá 'ániidígo daané'é baa nisiikai. 'Éi''Hallowe'en Party' gholghé jiní. T'áá hazhó'ó baa honeenigo baa na'asdee' dóó Bilagáanak'ehjí da'joolzhiizh. Daané'é baa na'aldeehgo 'áłchíní t'óó baa dloh dahasingo hadadiidzaa, dóó 'áadi niheeskai. Shí t'éiyá tł'aaji'éé' dóó deiji' 'éé'ígíí biih yíyá dóó shinii'ji' t'óó baa dloh hasingo 'í'diish yaa. "Square Dance" gholghéhígií dó bee 'ashiiké bił da'iilzhiizh.

Díí jį t'éiyá t'óó bíyó deesk'aaz. Tł'éédáá' dóó jíjdáá' nahałtingo 'i'íí'á. 'Áko ndi t'áá 'áłaji' 'ayóo deesdoi. 'Ahbínígo dóó 'e'e'áahgo t'éiyá ńdíłk'as.

Tsin dóó tł'oh t'ahdii dadootł'izh kodi.

Yiskáago 'índa 'anááda'ííníilta' Shí t'éiyá 'ashdla'ígíí yíníshta'.

Billie Becenti daats'í béénílniih. Billie Becenti t'éiyá Tséligaii hoolghéhédóó naaghá. 'Éí shizhé'é 'át'é.

T'áá 'ákódí shahane'. Ninaaltsoos t'áá hahí ła' neíníshlíi dooleel.

Lucille Becenti

Eskie Martin daats'í bééhonísin. 'Éí bitsi' ła' kwii 'ółta' 'ałdó'. 'Eí t'áá 'íighisíí sik'is silí́['. Helen Martin gholghé. 'Eí 'ałdó' yá'át'ééh niłní.

Diné siláago deeshłeeł danízinígíí t'ah ndi siláago yitahakááh, 'áko ndi doo lą'í da. 'Azhą 'ákót'ée ndi Yas Niłt'ees ńdízídígíí bighi' doo ła' siláago 'ánááhodi'doolníił da ho'doo'niid jiní ba'aan díí yáál hach'i' nahalghée doo- hólóogo t'éiyá náhást'édiin béeso ha-Wááshindoondéé'.

DINE SILAAGO DAAZLI'EE 'IHOO'AAH BAA DEET'A

Administration Veterans Wááshindoon yá ndaalnishgo Naabeehó yindaalnishígíí 'ahíłká 'anájahgo 'íhoo'aah nihá yaa ńdaat'íigo 'át'é. Naabeehó siláago 'atah daazlí'ée ła' doo yéigo da'ííłta'ígíí dóó t'áá 'íighisíí doo da'ííłta'ii ndi k'ad nááda'íídóołtahgo haz'á. Siláago danohłįį ńt'ę'ígíí t'áadoo tseebíí yígíí deínóołta' da ndi náá-'íídéeshtah danohsinígíí t'áá 'akǫ́ǫ́ nihitahgóó da'ólta'ági nááda'íídóoltahgo bee nihá haz'á. Díkwíidi damíįgo 'azlíji'ji' da jíjgo da'íínóołta' dooleeł doodaii' tł'ée'go da t'áä sáhí ndi 'ídahooł-'aah dooleeł. Jó 'éí 'akóó nihitahgóó báda'ólta'í naazdáhígíí t'áá nihí bił 'ahadadi'nooht'aah. Tł'ée'go 'ólta'ígíí dó' bik'é díí bá'ólta'í bich'į' ni'iilghée dooleeł. Nááda'íínóołta'go t'éiyá Bilagáana bizaad bee yáti' dóó ghólta' dóó bee 'ak'e'elchíigi bínáádahwiidooł'ááł, háálá 'éí t'áá 'íighisíí bíhólnííh, 'éí bąą. 'Íhoo'aah biniighé béeso nihá bits'á'nilígíí t'áá niníłna'ji' bik'é 'ólta' bidoołkaalgo yá'át'ééh. 'Ajółta'go 'ałdó' hach'į' nda'iilghée dooleeł. Jó díí k'ad 'ashja'iilaa, 'áko 'éí bąą náá'íídéeshtah danohsinígíí doo hodíina' baa ńdaaht'í.

Kót'éego t'éiyá baa hwiinít'í:

1. Tségháhoodzánídéé' naaltsoos Form 1950 gholghéhígíí haa yiltsos. Díí hazhdiił'įįh dóó naaltsoos bik'ehgo siláagodéé' nináhisoohkai yée (discharge papers) be'elyaago bił Veterans Administration, Ellis Bldg., Phoenix, Arizona hoolghéhégóó bił 'áda'ohłe'.

2. 'Íhoo'aah nihaa deet'ą́ągo Phoenixdéé' naaltsoos nihaa ńdoolghoł. Díí naaltsoosígíí bá'ólta'í nihitahgóó naazdáhígíí doo bich'į' nízaadii baa dahohjááh.

'línóołta'go t'éiyá nihich'į' nda'iil ghée dooleeł. Jó 'éí haashíí nízahji da'íínóołta'ígíí bíhólníihgo dóó niha'áłchíní yígíí bik'ehgo nihich'i' nda'iilghée dooleeł. T'ááłáhádi damíjgo ná'ádleehígíí bighi' 'ajółta'go hastágdi 'ahéé'ílkid dóó deigo ła'ts'áadahdi 'ahéé'ílkid bíighango n'ijóltango dóó ha'álchíní 'á-

SILAAGO DAAZLI'EE BIŁ CH'IHOOT'AAHIGII

'Ashiiké siláago 'atah daazlí'ée ła' t'áá 'áłaji' ndaalnish, 'áko t'óó 'ájółta' laanaa danízin háálá naanishígíí dabótạ' 'éí bạą. 'Áko ndi 'ólta'góó t'óó naaltsoos bił 'ałch'į' 'ádaal'į́įgo 'ídahoo'aahígíí bee ba'deet'áago 'át'é jiní. 'Áko kót'éego naaltsoos 'ałch'į' 'ál'įįgo 'íhwiideesh'ááł danízinígíí t'áá bee bá haz'á, dóó Veterans Administration Office hoolghéhégi biniighé nihohkááh dóó bínda'ídółkid jiní. 'Íhoo'aahígíí biniighé hił haashíí néeláá haa dahidit'aahgo bee haz'á. 'Áko naaltsoos 'ałch'i' 'ál'íigo 'íhoo'aahígíí bee t'ááłá'í nááhaiji' t'áadoo le'é bíhwiidííł'ááł ho'doo'niidgo 'ájííłta' ndi díí t'áá 'ólta'jí na'adáago 'íhoo'aahígíí bik'ehgo ghólta'go t'áá tá'í ńdeezid bíighahgo há yídóoltah.

Naaltsoos 'ałch'į' 'ál'įįgo 'ihoo'aahígíí baa nízhdiidzáago Veterans Administration-déé' béeso 'ashdladi neeznádiin bíighahgo bee háká 'i'doolghol. Jó 'éí bik'é 'íízhdóołtah. 'Áko ndi béeso bik'é 'adánígíí dóó bik'é ná'iilkáhígíí t'éiyá doo hach'j' nahalahée da dooleel.

KINŁANIDI NAABEEHO BIŁEE-JIN CHOOZ'ĮĮD

Níłch'its'ósí ńdízídée bighi' łeejin hadeigédí naanish 'áádeisjid. Jó 'éí "strike" gholghé. 'Éí biniinaa łahgóó łeejin 'ádaasdjidgo t'áadoo dináádóljeehí da dahazlíj'. Kinłánídi hótsaago 'ólta'ági łeejin bee dahoneezdo yée 'ádaasdįįdgo Naabeehó bikéyah bikáádéé' łeejin bá nehegeeh ńt'éé'. Łeejin haagééd binant'a'í Dan King gholghéhígíí 'áníigo Dziłíjiin dóó dził Naatsis-'áán gholghéhígíí bighi' łeejin t'áá 'íighisíí lą'í hóló ní jiní. Hahgo da daats'í hadaagééd dóó Naabeehó baa ndahaniih dooleeł ní jiní.

T'áadoo hodina'í naanish yits'ánááhájeehígíí 'éí doo bidi'ndzin da Bellemontgi jiní. 'As'ahgóó ndeeshnish jiníigo bee 'ádee hazdidzihgo 'índa naanish haa dit'ááh jiní.

dízdiin dóó ba'aan 'ashdla' hach'į' nahalghée dooleet damíjgo ná'ádleehji'. Damįjgo ná'ádleehígíí bighi' 'ajółta'go naadiin dįį'di 'ahéníná'álki'go t'éiyá dízdiin dóó ba'aan tseebíí dóó ba'aan hastáá yáál hach'i nahalghée dooleel, dingo damíįgo ná 'ádleehji' hastą 'áadah doodaii' ha 'áłchíní hólóogo t'éiyá dadóó ba'aan naaki yáál hach'į' nahal-|mį́įgo ná'ádleehji' hastą́diin dóó ba'aan ghée dooleeł. Ha'áłchíní hólóogo t'éiyá tsosts'id dóó ba'aan díí yáál hach'i' nadamįįgo ná'ádleehji' naadiin naaki dóó halghée dooleeł. Damįįgo ná'ádleehji' ba'aan díí yáál hach'i nahalghée doo-naadiin 'ashdla' 'ahéníná'álki' dóó deileeł. Damíįgo ná'ádleehígíí bighi' 'a- go hodees'áago t'éiyá damíįgo ná'ájółta'go tsosts'idts'áadahdi 'ahéníná'ál-|dleehgo hastádiin dóó ba'aan 'ashdla' ki'go t'éiyá tádiin dóó ba'aan naaki dóó hach'į' nahalghée dooleeł. Ha'áłchíní leeł doodaii' ha'áłchíní hólóogo t'éiyá ch'i' nahalghée dooleeł.

Díí k'ad yihahígíí bighi' Níłch'ihoolghéedi National Congress of American Indians daolghéhgíí 'áłah silíj'. Jó 'éí k'ad táadi 'áłah silíূí'. Jó 'éí naadiin náhádzo bighi'déé' 'Indins danlínígíí dízdiin dóó ba'aan tsosts'idéé' 'ał'ąą dine'é danlíįgo 'áłah silíį'. Ła' chidí naat'a'í yee ndahaaskai. Ła' kǫ' na'ałbąąsii yee niheeskai.

'Alą́ąji' dah nánídaahígíí Hon. N. B. Johnson gholghéhígíí 'áłah. 'í'iilaa. Díí hastiin Claremore, Oklahoma hoolghéegi kééhat'í dóó Oklahoma bighi' 12th Judicial District hoolghéego haz-'ánígíí bighi' 'ánihwii'aahii nilį́ jiní.

Oklahoma hoolghéego náhásdzooígíí bighi' beehaz'áanii 'ádeił'íinii 'áłah nádleehí góne' 'áłah jizlíí' jiní. 'Indins dajílínígíí naakidi neeznádiin daats'í

bíighahgo 'áłah jizlíí' jiní.

'Aláaji' dah sidáhígíí kodóó t'ááłá'í nááhaiji' naanish danlíj dooleelígíí ts'ídá 'áłtsé yee haadzíí', 'áádóó 'Indins t'áá yíl'áá ńt'éé' bá bik'ehgóó 'áhodooníiłii naaltsoos bee hadadilyaago baa hígíí t'áá ndahiilghéego 'át'é daaní, 'áńdahast'jid dóó bee lá da'azlíj'.

bééhózingo hasht'e' ninádoo'niłígíí dó' baa náhást'įįd. Hon. William G. Stigler yááłti'go t'áadoo le'é t'áá 'íighisíí bidahónéedzągo yee hahaasdzíí', 'áko 'éí yee hahaasdzí'ée binahji' t'áadoo le'é baa ńdahast'įįd. William Stigler gholghéhígíí t'éiyá Choctaw dine'é nilį, dóó Oklahoma hoolghéhédóó yá Wááshindoondi beehaz'áanii 'ádeił'jigo dah naháaztánígíí 'atah nilí jiní.

Díkwíí shíí 'ałkéé' haz'áago bee naaltsoos hadadilyaa dóó bee lá da'azlíí'. 'Áko ndi ts'ídá 'agháadi 'ádaat'é

ndahalinígíí t'éiyá kwii bikáá'.

1. Wááshindoondi beehaz'áanii 'ádeił'įįgo dah naháaztánígíí ła' nináádeidoo'nił, 'áko 'éí Indian Court of Claims Commission gholghéhígíí bee binaanish nináádaazťi' dooleeł biniighé.

2. Díí 'áłah nádleehígíí ła' bits'á'nilgo Indian Bureau of The Department of The Interior deiłníigo 'Indins yindaalnishígíí hazhó'ó ndeidoołkah dóó 'índa bééhózingo 'Indins yindaalnish dooleeł.

3. Díí 'áłah nádleehígíí ła' bits'á'nilgo díí kodóó yaago naaltsoos bikáá' náánáshjaa'ígíí yaa deinít'íį dooleełgo bee ba'deet'á

hígií yíká 'anájahgo Garrison dam ghol- bee bá haz 'ánígií doo bee há haz 'áa da ghéego dá'deeltł'inígíí yaa ńdaat'íigo lá. Nááts'ózí bił da'ahijigánéedáá náánáłahgo dádi'dooltł'íí̯ł, háálá 'éí Naabeehó 'ashiiké táadi neeznádiin yilk'ad 'álnéhígi 'ályaago kéyah náhásdzo t'éego níłch'i bee hane'ígíí t'áá dinéhayázhí gholghéhígíí naakidi neezná- k'ehjí yee 'ałch' į 'yádaałti'go bee 'ak'ediin dóó ba'aan tsosts'idiin dóó ba'aan hodeesdlíí'. 'Éí 'ákót'éego hakéyah bá 'ashdladi miilgo haz'á bíighahgo bik'íhwiidoochjjł 'éí bag.

b) Naabeehó dine'é béeso t'ááłáts'ósí ńdízídée bighi' Oklahoma City nígo bá nináádoo'niłígíí dó' baa ńdazhdóot'įįł. Háálá 'éi bee Naabeehó 'ólta' dóó 'azee'ál'í ła' bá shóidoot'eeł. Naabeehó ba'áłchíní 'ólta' yíighahgo ndanise'ígíí naadiindi miil yilt'é, 'áko ndi k'ad Naabeehó bitahgi da'ólta'ígíí 'áłchíní t'áá 'ashdladi miilígo bíhóoghah. 'Áádóó 'ąąh dahaz'á t'áá 'íighisíí yik'ee ti'dahoonííh. Dóó Naabeehó t'áá yíl'áá ńt'ę́ę́' k'asdą́ą́' t'áá 'át'é naaltsoos ghólta' dóó 'ak'e'elchí doo yéédahósin da. Bijéí bąąh dah nahaz'ánígíí dó' t'áá 'íighisíí t'óó 'ahayóí.

c) Arizona dóó New Mexico hoolghéego náhásdzooígíí 'Indins kéédahat'ínígíí 'atah naaltsoos 'ańdayii'nił dooleeł ha'níigo baa hwiinít'ínígi 'ałdó' 'áká 'azhdoojah biniighé bee ha'deet'á Díí náhásdzooígíí t'áá 'áłah bighi' 'ádaaníigo 'Indins danlínígíí ''taxes'' deiłnínígíí doo ndàyiilée da, 'áko 'éí bąą naaltsoos 'ahi'nííł doo bee bá haz'áą da

daaní jiní.

'Indins danlínígíí "taxes" gholghéko ndi díí ńdahasdzooígíí bighi'dóó 'á-'Indins yindaalnishígíí hazhó'ó há'níigo t'éiyá 'Indins doo kéyah yik'é nda'iilée da daaní, 'áko ndi beehaz'áanii bik'ehgo t'éiyá kéyah ni'jiiléego t'éi yá naaltsoos 'ahi'nííł hódéét'i' doo ha'níi da. 'Indins 'ádaaníigo t'áadoo le'é ndahiilniihgo 'ínáólta'í "taxes" deiłnínígíí ndahiilghé daaní. 'Indins danlíinii kin dah naazhjaa'góó doodaii' Na'nízhoozhígi da 'éí ndayiiłniihgo ''taxes' deiłnínígíí yił 'éé' yik'é ndayiilé. Jó 'éí 'ałdó' 'ákót'éego 'áłah 'azlį'ídi ch'ét'ą.

Sacaton, Arizona hoolghéhédéé' Kétł'áhí dine'é ła' Ira W. Hayes gholghéhígíí naaltsoos 'atah 'ahishníił dooleeł níigo naaltsoos ch'ééh yiyííkeed yéę

dó' ch'ét'á jiní.

Díí Kétł'áhí Ira Hayes gholghéhígíí t'éiyá Nááts'ózítahdi Iwo Jima hoolghéedi ghéé' yii' 'atah naayá. 'Éí Nááts'ózí bił da'ahijigą́ągo dził Suribachi gholghéé léi' bighą́ą'gi dah na'at'a'í 'atah 'ayíítsih. Dah na'at'a'í 'adeiztsi yée t'áá tá'í yisdáákai. Jó 'éí Ira Hayes gholghéhígíí t'áá naaghá. Díí dah na' at'a'í dził bighą́ą'gi 'eetsiígíí haashí́į nízáádgóó bééhániihgo hool'áa dooleel Áádóó łą́ą́góó bikéyah yá 'atéét'jjd 'Azhą́ 'ákót'éego kéyah America gholghéhígíí bá 'atíjíít'įįd ndi t'áá hó haa) Fort Berthold Indians daolghé- ghan haz'ánígíí binaagi ndi Bilagáana 'atídajíít'įįd ndi 'ałdó' Bilagáana bee bá haz'áanii doo bee há haz'áa da lá.

d) Wááshindoondi hanaaltsoos 'ál-'į́įgo haz'ą́ą dooleeł, 'áko 'Indins t'áadoo le'é ła' yaa ńdaat'į́įgo bíká 'ańjíjah dooleeł doodaii' gha'diit'aahii da bá nishódajiyoolt'eeh dooleel.

4. N. B. Johnson joolghéhígíí t'éiyá 'Indins t'áadoo le'é nát'ą́ą' baa ńdahidit'aahii yaa ńdaat'ínígíí 'atah jílíį dooleeł ho'doo'niid. Jó 'éí 'Indin Claims Commission deiłní. Díí Indins National Congress of American Indians daolghéego 'áłah nádleehígíí dó' yá 'alą́ąji' dah nánídaah dooleel biniighé t'áá bí ninábi'deeltí jiní.

KINŁANIDI NDA'ANISHIGII BAA HANE'

Kinłánídi bee'eldooh biko' binda'anishígi siláago binant'a'í Lt. Col. Oscar Fegan gholghéé léi' k'ad bíhólnííh. Díí hastiin 'ayóo bá 'áhwiinít'í jiní. 'Indins 'ákwii ndaalnishígíí 'ayóo yíká 'análgho', háálá 'ayóo 'Indins yíneedlí, éí bạa.

K'ad t'éiyá Bellemontgi Naabeehó díjdi neeznádiin dóó ba'aan tádiin yilt'éego ndaalnish. 'Áłchíní dóó sáanii t'áá 'ałtso bił 'ólta'go t'éiyá Naabeehó danlínígíí t'ááłáhádi miil dóó ba'aan dį́įdi neeznádiin yilt'éego kéédahat'į 'ákwii. Lą'í kin ła' 'ánáádaalyaaígíí yii' dabighan k'ad. Ła' kin bii' dahooghanígíí t'áá 'ahááh dadénilgo kin nineezgo bá dah naaztánígíí yii' dabighan. Díí kin bii' dahooghanígíí t'áá 'íighisíí yá'ádaat'ééh dóó béésh bii' kọ'í yá'ádaat'éhígíí dó' bii' naaznil. Tá'áńdazdigisígíí dó' há dahóló, dóó dadziigisígíí dó' há hóló.

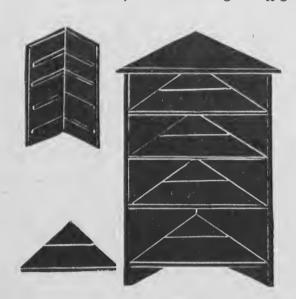
Díí diné ndaalnishii bighan dah shijaa'ígi t'éiyá hanant'a'í dahólóogo bik'ehgo kéédahojit'í. Díí naat'áanii danlínígíí t'éiyá diné 'ákwii kéédahat'ínígíí t'áá bí ninádei'nil. Naat'áanii danilínígíí hastáá náhidizíidji' ła' nináhá'nííł. Naat'áanii danlínígíí 'éí ła' t'ah 'ashiiké danlínígíí dóó hastóí da. Beehaz'áanii bik'ehgo kééhojit'ínígíí t'áá hó 'ákwii kéédahojit'ínígíí 'ádajiilaa. Beehaz'áanii ła' k'íjítihgo naanishígíí bits'áho'dilt'eeh. Jó 'éí 'ajiisiihgo naat'áanii danlínígíí t'éiyá naanish yits'ádahwiinííł. Beehaz'áanii bik'ehao kééhojit'ínígíí t'áá 'íighisíí yá'át'ééh lá jiní.

Naanish yá'át'ééh. Dóó yá'át'éehgo'azee'ál'į́ t'áá 'ákwii.´ 'Azee'ál'įį́ góne' 'azee' hąąh 'ál' įjgo 'azee' bik'é 'azlá dóó tsásk'eh dóó ch'iyáán t'éiyá t'ááłá'í néílkáahji' t'áálá'í béeso bee haa náádahábjih. Ndaalnishí dabighanídi 'azee' bá hooghanígi t'éiyá t'áadoo bááhílínígóó 'azee' hạạh 'ádaalne'.

Colombia bikáa'gi dahóteelígíí łahgóó t'áá 'íighisíí ghódahgo dah ndahaz'á.

ná'nił biniighé si'ánígíí díjgo ha'naa Díí t'éiyá naaki 'asdzo (2") bíjghahgo na'ní'áago 'ályaago 'ásaa' la'í bíhóoghah dóó ch'iyáán da. Bidádi'níbaalgo yá'át'ééh. 'Áko 'ásaa' doodaii' ch'iyáán da doo t'óó baa'ih daaleeh da.

Díí beenástł'ah góne' 'ásaa' bá si-'ánígíí doo baa nahonitł'a da. Kót'ée- ko 'éí tsiniheeshjíí' nteelígíí 'ałch'į' dago 'ájiił'įįh:

'ashdladi 'adées'eez (5') bíighahgo 'á-bee da'ach'iishígíí bee dazhdiiłkooh. daníttsogo k'íjích'ish. Tsiniheeshjíi' niteelgo 'ałts' ááhjí sinilígíí t'áá 'íídéetá' ígíí bíighango ła' hazhdiich'ish. 'Áádóó tsiniheeshjíí' naaniigo dah naaztággo niighégo t'éiyá naaniigo dah na'aztáníbikáá' tsiniheeshjíí' danteelígíí naanii- gíí t'áá gééd 'ájiił'jjh.

'át'é níigo diné yił dahalne'go naaghá haa yit'éego bik'i'dootá?'' ní jiní. 'Áájiní. Łah 'áłchíní ła' yich'į' yánáánáłti'go, tózis tó bighi'go ch'osh yiih yiyííłtí jiní. Ch'osh yée hááhgóóshíí tághi' náhootał jiní. 'Áádóó ch'osh yég tózis tó diłhił bighi'go yiih nááyííłtí jiní. Ch'osh yée t'óó kónígháníji' naaztaz tsin sitá bíighahgo 'íídéetáá' jiní. Jó 'éí dóó t'áá 'áko daaztsá jiní.' 'Áádóó has- Mindinao hoolghéegi 'ákót'ée jiní.

Beenástł'ah góne' t'áadoo le'é biih go dah nináádaastáa dooleeł biniighé. 'ádaníłtéél dooleeł.

Tsiniheeshiii' nteeligii naaki 'ahąąh nijinił dóó naaniigo dah naaztą́ biniighé hahaashch'iizhée naaniigo bikáá' naaznil dóó bił 'ada'askaal. Jó 'áyótą' dóó bikáá' naaniigo dah na'aztá. Tsiniheeshjíí' daniteelígíí díj'go Bílátahdéé' neeznáá 'asdzohgi (10'') ła' naaniigo dah sitá. Biyaadóó t'éiyá 'ashdla' 'asdzohgo (5") naaniigo dah 'aztá. 'Áádóó 'índa ła'ígíí t'éiyá bita' naakits'áadah da'asdzohgo (12") naaniigo naaznil dóó bił 'ada'askaal. Náánáłahjí tsiniheeshjíí nteelgo náánás nilígíí 'ałdó' t'áá 'ákót'éego hasht'ejiił'įįh.

'Áádóó 'ahąąh njinił dóó bił 'ada'jiłkał dóó bikáa'gi naaniigo dah 'ajitįį́h. Díí naaniigo dah sitánígíí t'éiyá 'ałts'ą́ą́hjí t'áá ch'éé'áago 'ájiił'įį́h.

Áádóó naaniigo dah na'aztánée bikáa'gi dah dadoo'niłígíí hanáájiich'ish. 'Éi 'ałdó' naaki 'ahaah naaznil dooleeł. 'Áádóó 'índa bił 'ada'askaal.

'Áádóó 'índa bibąąhgóó naaltsoos 'Áádóó 'índa t'áá 'át'é kin bee daadleeshígíí bee jidlish.

T'áá díidíígíí 'éé' biih ńdaa'nił bi-

Łah hastiin léi' tó diłhił 'até'éł'íinii|tiin yéę 'ání jiní, "K'ad danóoł'j'ígíí dóó 'at'ééd léi' 'ání jiní, "Jó ch'osh njighéego t'éiyá tó diłhił dajidláá lá," ní

Tónteel bighi' łahgo yaago tsosts'idi

THE NAVAHO ALPHABET

The Navaho letters always have the same of the letter in the example, then you will know sounds as they have in the words which are how it sounds in any other word. It is not hard given here as examples. If you learn the sound to read Navaho; it is written just as it sounds.

(o) (oo) (o) (oo) (ai) (aai) (ei)	gah, rabbit. saad, word. sá, old age. naadáá', corn. dibé, sheep. 'azee', medicine. doohes, it will itch. 'áádéé', from there. shí, l. díí, this. shí, summer. díí', four. tó, water. tooh, body of water. so', star. dlóó', prairie dog. hai, winter. shínaaí, my brother. 'éí, that one. 'eii, that one there.	(dl) (dz) (g) (gh) (h)	deesdoi, it is hot. bááh, bread. chidí, automobile. ch'il, plant. diné, man. dlóçi, prairie dog. dził, mountain. gah, rabbit. bighaa', his wool. bighoo', his teeth. bighid, his chest. bighe', his son. hai, winter. bááh, bread. 'a'áán, hole. 'e'e'aah, west.	(k) (k') (l) (t) (m) (n) (s) (sh) (t') (tt') (tt') (ts') (x) (x) (y) (z) (zh)	ni, you. sis, belt. shishish, it stung me. tin, ice. t'iis, cottonwood. tłah, ointment; salve. tł'oh, grass. tsin, tree; wood. ts'in, bone; skeleton. 'awéé', baby. yiyiisxí, he killed him. yas, snow. biziiz, his belt.
---	--	------------------------------------	--	---	---

When there is a little mark above the let- ni, you ..... ter, then your voice goes up on that sound. Say 'azee', medicine ..... 'azéé', mouth. the first word, and then the second of those we nilí, he is ..... nílí, you are. doo, not ..... dóó, and. give here as examples.

ENGLISH SUMMARY

- 1. An account of the run-off of the recent election for Chairman of The Navaho Tribal Council, with a brief sketch of Sam Ahkeah's background.
- 2. The Army uses rockets for the peacetime purpose of photographing the earth's surface.
- 3. An auto accident puts two Navajos in the Fort Defiance Hospital.
- 4. Mabel Burnside Myers of Shiprock, N. M. wins several prizes in weaving at The Arizona State Fair
- 5. Chee Dodge is seriously ill in the hospital at Ganado. 6. A hotel fire kills many people in Atlanta, Georgia.
- 7. The Russians are excavating mammoths in Siberia, which have been preserved for thousands of years in the ice. The flesh and hair are still intact.
- 8. The test case regarding Indian voting has been acted upon by the New Mexico McKinley County Court, to the effect that the State has no jurisdiction over Federa! lands (Reservations), nor the inhabitants thereof.
- 9. A man turning a corner in Gallup, N. M. was surprised when an eagle flew into him. It was tame
- 10. An old Navaho, returning home from a Na'akai, became lost and fell over a cliff. He was found by trackers.
- 11. The Shalako at Zuni came early this year. One of the masked dancers fell, a bad omen which called for whipping the visitors.
- 12. The purpose and function of the newly established Indian Court of Claims. The Navahos may be able to get restitution for the Government's failure to carry out educational provisions as made in the Treaty of 1868.
- 13. A detailed translation of Public Law No. 726, passed by the 79th Congress, and providing for the establishment of a Commission, the function of which will be to hear and investigate Indian claims against the United States Government.
- 14. A list of names and Social Security numbers of Navahos who have failed to collect pay checks for work done by them on The Santa Fe Railroad. (See page 1 of the December issue of 'ADAHOONILIGII for details.)
- 15. A report on the progress of Navaho children now attending school at Sherman Institute, Riverside, California.
- 16. A brief history and description of the Indian School at Chilocco, Oklahoma.
- 17. The Navy Department has sent a new expedition to Antarctica. The members will carry on exploration and various scientific investigations. They will use only regulation Navy equipment, thus determining its adaptability to conditions prevailing in cold climates.
- 18. Lucille Becenti, of Crownpoint, New Mexico, and now attending school at Sherman Institute, writes about her experiences there to Mr. Hugh Carrol, Principal of the Crownpoint Boarding School.
- 19. A new agreement between the VA and the Indian Service provides educational opportunities in Reservation Schools for Navaho veterans with less than eight years of schooling. The veteran may receive compensation in proportion to the number of hours of classwork, and provision is made for paying the teachers on an overtime basis.
- 20. The VA announces that employed veterans may now take correspondence courses. The VA will pay up to \$500. The veteran taking such a course will not receive subsistence.
- 21. During the recent coal strike, coal from Reservation mines supplied the Arizona State College at Flagstaff.
- 22. Mrs. Geo. de la Motte reports on the recent meeting of the Congress of American Indians at Oklahoma City.
- 23. A report on the housing and working conditions now prevailing at the Bellemont Ordnance Depot.
- 24. Directions for home manufacture of a cupboard.

Italian dine'é bisiláago 'anaa' baa na aldeehéedáá dabi disnánée neeshch'íi' daalbáhígíí (peanuts) yitah ndaalnishígíí ła' 'ání jiní. Mussolini gholghéii t'áá hahí United States bighi' nidaahkai dooleeł níi ni' ní jiní. 'Áko ndi neeshch'íí' 'atah deínóhbée dooleeł 'éí doo nihidííniid da, ní jiní.

Łah nizhdilt'éego béésh bee hane'é bee 'ahił hojilne'go kójíní jiní:

"Díísh Kii 'ánít'í?"

"'Aoo', Kii 'ásht'í."

"Dooda, doo Kiik'eh yáníłti' da."

"Dooda, Kii 'ásht'í."

"Hágoónee, shoo Kii ...... da' t'áá 'aaníí Kii 'áńt'í?''

'''Aoo', jó Kii 'ásht'í ndishní!!''

"Shoo Kii, naaki béeso sha'díínił."

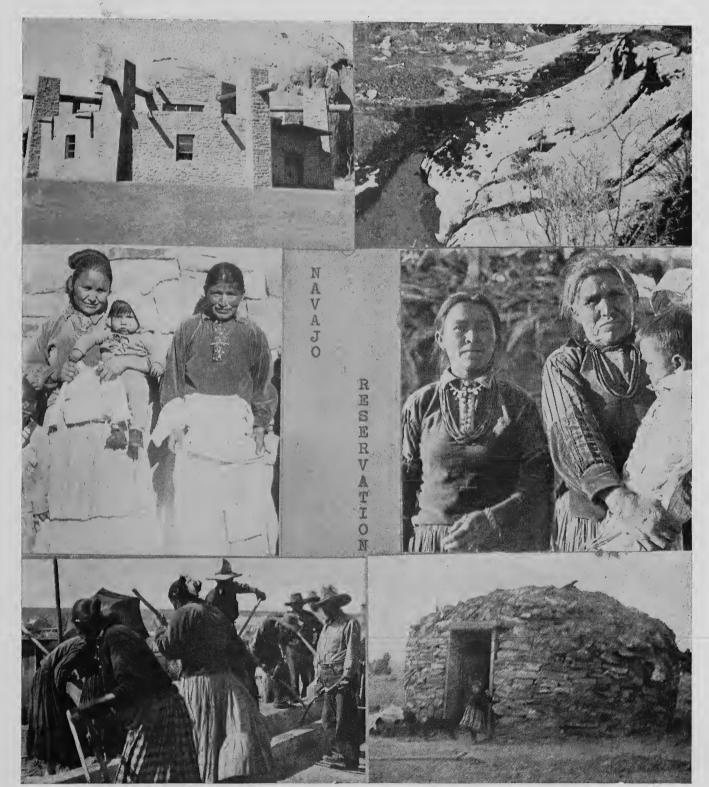
"Hóla, Kii nádzáago bee bił hodeesh-

Kwii t'éiyá Grand Canyon hoolghé. Grand Canyon t'éiyá Naakaiik'ehjí "Tsékooh Hatsoh" jiníigo 'óolghé. Báyóodzin 'ádaaníigo t'éiyá kót'éego dií tsékooh hazlíí' 'ádaaní: 'Ałk'idáá' hashkééjí naat'ááh 'Omba gholghéé ńt'éé' be'esdzáán bits'áá' daaztsáago bighan ch'é'étiindóó yaa yichago sizíí ńt'éé' náánáła' dighin Taavotz gholghéii baa níyá, daaní jiní. Ne'esdzánée náánáłahdi naaghá. 'Ákóó nił deesh'ash dóó 'áád éé' néínídzáago t'áadoo nichaaígo t'éiyá, ní jiní. 'Omba gholghéhée hágoshíí ní jiní. 'Áko Taavotz gholghéhée 'e'e'aah bich'ijígo dził si'ánée 'aháiníłdláád jiní. 'Áádóó 'Omba gholghéhée 'ákóyaa déé'íí' dóó be'esdzánée yiyiiłtsá jiní. 'Áádóó Taavotz gholghéhée díí k'ad ni' 'ahááldládígíí háadida diné doo ła' tsé'naa ndoogáał da ní jiní. 'Éí bee ba'deet'á jiní. T'áá 'éí biniinaa 'ákóyaa tó ńlíigo 'ályaa jiní. 'Áko tsé'naa jidigháahgo 'aji'oł jiní. Diné bitsi' daalgaii t'éiyá Don Pedro de Tóvar gholghéii ts'ídá 'áłtsé díí tsékoohígíí yiyiiłtsá jiní. Jó 'éí díidi neeznádiin dóó ba'aan hastáá nááhaiídáá'. (Photo courtesy of ARIZONA HIGHWAYS MAGAZINE.)

'Ahéhéshíihdi 'ólta'ígi kin bii' 'áłah ńjídleehígíí t'éiyá kót'é dóó tł'óó'góó dó' kóhoot'é. (Photo courtesy of Sherman Institute.)

Díí t'éiyá neeznáá nááhaiídą́ą' daats'í nihitahgóó Naabeehó Ła' beda'alyaa. Ła' daats'í 'atah nihida'alyaa.

Chiloccodi 'ólta'ági díí kin 'áłchíní yii' dabighan. Díí kin yá'át'éehgo 'ályaa dóó 'ayóo bii' honeezdo dóó doo hoł dooltłáád 'át'ée da. (Photo courtesy of Chilocco Indian School.)

Kwii 'ałdó' Tségháhoodzání hoolghé, Bilagáana t'éiyá Rainbow Bridge deiłní. Naatsis'áán hoolghéhídóó t'áá 'áhánígi 'áhoolghé. Hozhónígo biniinaa t'áá nináháhááh bik'eh Bilagáana t'óó 'ahayóí 'ákóó 'ałnáádaakah. Naabeehó bikéyah bikáa'gi t'óó 'ahayóígo dahózhóní. Nihitahgóó yá'át'éehgo nda'aztiingo shíí Bilagáana haa néeláá' nihitah ńdaakahgo bił 'ahaa nda'iyiilniih dooleeł ńt'éé'. (Photo courtesy ARIZONA HIGHWAYS.)

Díí kin si'ánígíí t'éiyá 'Ahéhéshįįhdi 'áłchíní yii' da'ółta'. (Photo courtesy of Sherman Institute.)

Chilocco, Oklahoma hoolghéedi 'ólta'ígíí t'éiyá kóhoot'é. (Photo courtesy of Chilocco Indian School.)

'Ahéhéshįįhdi 'ólta'ígíí ghódahdę́ę' níl'į́igo kóhoot'é. Kót'éego t'áadoo le'é be'elyaago Bilagáana ''Bird's eye view'' deiłní. Tsídii shįį́ kót'éego dayoo'į́į łeh, 'éí bąąh. (Photo courtesy Sherman Institute.)

Bilagáana ła' díigi 'át'éego nizhónígo dabighan. T'áadoo le'é 'Indins 'ádeił'ínígíí ndayiiłniihgo yee bighan góne' hózhónígo 'ádahale'. Díí be'elyaaígíí bikáa'gi diyogí danizhóní léi' ła' ni'góó naazkaad. Diyogí yá'ádaat'éehii 'ayóogo dabidi'nidzingo 'át'é. Nabídanohtaahgo ła' nizhónígo da'ohtł'óo dooleełgo 'át'é. Tségháhoodzánídi béésh łigaii dóó diyogí ndahaniihígi diyogí 'ílíįgo bik'é ni'iilghé. Doo béeso t'éiyá biniighé da. Nizhóní nihinaanish ndaazt'i'-ígíí bee nihééhodooziił dó' biniighé. 'Áko diyogí t'áá 'íighisíí nihá bidi'nidzin dooleeł biniighé. (Photo by courtesy ARIZONA HIGHWAYS MAGAZINE.)